

Verkondiging 10 november 2024 – Leviticus 19: 1-19

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Orde of wanorde, chaos? Als u uit deze woorden zou moeten kiezen om de wereld waarin wij leven te beschrijven, welke zou voor u het meest passend voelen? Ik denk dat er best wel wat mensen hier zullen kiezen voor wanorde. Onze wereld kan wel als chaos voelen. De oorlogen die het nieuws bepalen. De strijd in Oekraïne, het gebeuren in Gaza en het zuiden van Libanon. De Amerikaanse verkiezingen met Donald Trump als winnaar. Ja, wat zal dat voor de wereld gaan betekenen?

Ook onze eigen politiek kent zijn chaotische kanten, bijvoorbeeld bij de plannen rond asiel, de besparingen, denk ik wel: worden hier problemen opgelost of wordt er juist chaos geschapen?

Er is niet enkel wanorde in ons bestaan. Kijk maar rond en zie hoe iedereen hier ordelijk zit, netjes op een stoel of bank met het gezicht deze kant op. Ook de gang van de seizoenen geeft structuur, ritme aan het leven. Vandaag een oogstdienst in deze herfsttijd, het zet ons stil bij wat de natuur door een tijd van groei en bloei ons gegeven heeft: groentes, vruchten, granen.

Orde of wanorde, chaos, die dingen spelen ook in de eerste lezing van vandaag, het gedeelte uit het Bijbelboek Leviticus. Dit stuk is waarschijnlijk door priesters in zijn uiteindelijke vorm op papier hebben. De priesters dachten vanuit orde en orde is een kwestie van scheiden en onderscheiden.

Een heel bekend verhaal waar wij dat in terug horen, is in het scheppingsverhaal in het allereerste hoofdstuk van de Bijbel. Daar wordt verteld hoe God de wereld maakte, orde aanbracht door scheiding aan te brengen: 'God zei: 'Laat er licht zijn', en er was licht. God zag dat het licht goed was, en Hij scheidde het licht van de duisternis.' De Heer zorgde voor een aarde waar de chaos verdwenen was en alles zijn juiste plek had.

Op die geordende wereld wordt teruggegrepen in de opdracht die het volk Israël in het verhaal Leviticus krijgt: 'De HEER zei tegen Mozes: 'Zeg tegen de gemeenschap van Israël: Wees heilig, want Ik, de HEER, jullie God, ben heilig.' Heilig kan de indruk wekken dat je je terugtrekt uit de wereld, je afzondert, je apart houdt, maar dat zet ons op het verkeerde been. Het gaat om een actieve houding: het is leven zoals de wereld hoort te zijn, compleet is. Je weerstaat de chaos.

De chaos die de priesters vrezen, is niet op alle vlakken gelijk aan de wanorde waar wij bang voor zijn – denk aan het wereldgebeuren - en dat merken wij aan het einde van de lezing. We horen wat bijzondere aanwijzingen. 'Laat je vee niet paren met dieren van een andere soort. Zaai je akker niet in met verschillende soorten gewassen. Draag geen kleren die zijn geweven uit twee soorten garen.'

Wat is er mis met combinatieteelt, meerdere gewassen naast elkaar kweken? Voor sommige planten is dat juist bevorderlijk. Of waarom geen kleding van verschillend materiaal? Ik denk niet dat iedereen hier of 100% katoen, wol of zijden aan heeft.

Voor de priesters betekende het het vermengen van dingen. Dat hoorde niet, daardoor kreeg je wanorde.

Chaos dreigde voor hen ook – die is voor ons wel herkenbaar - als je niet op de juiste manier met God en de ander omgaat. In onze tekst klinken een aantal bekende regels die wij kennen uit de tien geboden: 'Toon ontzag voor je vader en je moeder en neem steeds mijn sabbat in acht.' Laat je niet in met afgoden en maak geen godenbeelden.' En er worden er meer genoemd.

Opvallend vond ik, met de oogstdienst van vandaag in gedachten, de regels die wij horen over hoe je hoort te oogsten: je niet helemaal tot de rand maaien, maar je moet wat laten staan. Bij de wijnoogst is het niet toegestaan nog een keer te kijken of je wel alles hebt. Geen druif vergeten bent. In de wereld van de priesters is niet: dat land of die wijngaard is van mij en daarom heb ik er volledig over te beschikken. Nee, er moet overblijven voor de armen en de vreemdelingen, voor hen die weinig hebben. Het hoort tot de orde van het bestaan dat er oog is voor hen. Je mag niet alles voor jezelf houden.

Bij die aanwijzingen is er nog een andere die in het oog springt en dat is er een over haten: 'Wees niet haatdragend. Als je iemand iets te verwijten hebt, roept hem dan ter verantwoording en laad niet omwille van een ander schuld op je. Blijf geen wraakzucht of wrok koesteren, maar heb je naaste lief als jezelf.' Dat laatste is wat Jezus aanhaalt in onze andere lezing, als hem gevraagd wordt naar wat het belangrijkste gebod is.

Hier in Leviticus staat die liefde in verband met haten. Wat dan opvalt, is de waarschuwing: 'Laad niet omwille van een ander schuld op je...'. Waarschijnlijk speelt hier opnieuw een idee van orde en chaos. Haat is iets wat in je zit en het hoeft je niet altijd te laten blijken. Je kunt mooi weer spelen, voorwenden dat alles in orde is, maar van binnen heerst er chaos. En wanorde hoort er voor de priesters niet te zijn. Je mag die chaos geen kans geven in jezelf.

'Wees niet haatdragend', het houdt in: streef naar harmonie met de ander, maar ook met jezelf, tussen hoe je voelt en wat je doet. Als je dat niet doet, ontstaat er wanorde en dat is voor de priester een bedreiging voor Gods goede schepping.

Als je de priesters liet kiezen tussen orde of chaos als het om de wereld gaat, kozen zij voor orde. De aarde die door God geschapen is en Hij heeft scheiding gemaakt tussen de dingen. De roeping van de mens is om heilig te leven: Wees heilig, want Ik, de HEER, jullie God, ben heilig.'

De wereld als een geordend geheel, het heeft iets moois om zo naar de aarde te kijken, dat alles zijn plaats heeft en zijn tijd kent. Het is geruststellend met alle chaos die wij om ons heen zien. De wereld heeft z'n orde, kent zijn structuur.

Aan die gedachte zit wel een lastige kant. Wij merken dat in ons verhaal al bij dat zaaien van die verschillende granen, bij die kleding van verschillende soorten garen. Van die ordening zijn wij niet overtuigd. Ja, welke structuur zit er in de schepping? Door de eeuwen heen zijn daar veel ideeën over geweest, die nog weleens negatief wilden uitpakten voor verschillende groepen. Vrouwen werden een lagere plaats aan

gewezen dan mannen op grond van de schepping. Zij moesten een bepaalde taak doen: zorgen voor het gezin. Dat hoorde zo. Zwarte mensen mochten als slaaf gebruikt worden; zo zat de wereld nou eenmaal in elkaar. Homoseksualiteit werd afgewezen, want dat paste niet bij de orde van de schepping.

Het denken in orde, in hoe de schepping in elkaar zit, kent zo z'n donkere kant. Het kan heel strak en bewegingloos worden. Mensen in hokjes worden geplaatst en er niet meer uit mogen: 'Zo heeft God het nu bedoeld bij de schepping, daarom moet je op die manier leven...'

Vaak bleek de orde die gezien werd, vooral belangen te weerspiegelen van een bepaalde groep. Het waren hun eigen ideeën die zij terugzagen in de natuur. 'Zo hoort het' of 'zo is het', het was feitelijk hoe zij vonden dat het hoorde.

Daar komt bij dat, als wij naar Jezus' woorden luisteren over de wereld die God voor ogen heeft, het koninkrijk van de hemel, we de indruk krijgen dat die een andere orde kent. De eersten zullen de laatsten zijn. Een liefde die verder reikt, breder is dan de eigen groep. Eindeloze vergeving. Jezus roept ons op om die wereld voor ogen te houden en heilig te leven aan de hand van die orde, een die soms haaks staat op het ritme van onze wereld. Op wat wij gewoon zijn.

'Wees heilig, want Ik, de HEER, jullie God, ben heilig.' Voor die opdracht, die in mijn ogen nog steeds van belang is, kunnen wij niet enkel kijken naar hoe de wereld in elkaar zit, maar de blik houden op dat rijk dat eens zal komen.

In die woorden uit Leviticus klinken aanwijzingen door die ook van belang zijn met het oog op dat koninkrijk. Wij kunnen ons heiligen in zorg voor de armen, vreemdelingen, voor hen die het minder hebben. Iets daarvan doen wij vandaag door de inzameling voor de voedselbank, dat wij van onze overvloed delen. Niet alles voor onszelf houden, maar ook vrijgevig zijn.

Voor mij zit in dit gedeelte en ook in het denken van die priesters respect voor de schepping, dat je het niet tot een chaos laat verworden. Met de mogelijkheden die wij hebben, onze levensstijl bestaat die kans wel. Terzijde: ook slakken verstaan die kunst... daar meester in. In de zomer hebben velen die een strijd hebben gevoerd tegen de naaktslak, die je prachtige planten tot chaos herschiepen. Als mens kunnen wij de wereld op plekken woest en doods laten worden, dat die terugkeert naar de situatie, voordat God orde aanbracht, scheiding maakte. De aarde onherbergzaam wordt.

Simpel is het niet, wat je moet doen en laten om met respect voor de schepping te leven; altijd is wel een andere kant aan. Toch blijft het goed om te proberen bij te dragen aan een wereld van groei en bloei, waar wij – natuurlijk is de kring breder – kunnen blijven genieten wat de gang van de natuur ons schenkt aan gewassen en vruchten.

Heilig leven, het komt ook tot uiting in liefde voor je naaste, in harmonie leven met de ander en jezelf. Dat je haatdragend bent, maar probeert het goede te zoeken voor de ander.

Orde of wanorde, chaos? Welk woord past bij onze wereld? Dat kiezen is niet goed, want zij horen beide bij onze wereld. Er is chaos, veel te vaak en te veel. Gelukkig is ook orde, de structuur van Gods nieuwe wereld, een rijk dat vraagt om harmonie tussen God en mens, mij en de ander, ons en schepping en tussen mij met mijzelf. 'Wees heilig, want Ik, de HEER, jullie God, ben heilig.'

Amen